

LAUDATIO

Fiecare din acești învățători (جَلْفِيْم) vede mai întâi în sine priceperea pe care o învață și o află și o primește și o gustă și apoi o poate preda și celor pe care-i învață. Dascălii cei dintâi predau mai departe cunoștința amănunțită a lucrurilor din cunoștința lor sănătoasă. Ei sunt aceia care pot pricepe de la început cu o înțelegere ascuțită a minții atotascuțite și preacurate (Sfântul Isaac Sirul, Filocalia X, EIBMBOR, 1981, 84, p. 418).

Profesorul Sebastian Brock este, de departe, cel mai cunoscut scholar/savant în domeniul patristicii și literaturii creștine siriace, cea de-a treia tradiție teologică. Este un pionier, un deschizător de drumuri, atât în ce privește travaliul de cercetare a acestei ramuri a creștinătății, cât și în formarea academică a specialiștilor în domeniu, dintr-o perspectivă plurivalentă - istorică, literară, lingvistică sau teologică. În rândul siriaciștilor este și (re)cunoscut sub numele de „malphono”, adică profesorul/ dascălul prin excelență, înțelegându-i primatul de excelență în domeniul de cercetare al spațiului siriac.

Un profesor cu recunoaștere internațională și formator de specialiști

Sebastian Brock este personalitatea de excepție a celui de-al „treilea plămân” al Răsăritului siriac, așa cum el însuși descrie zona sa de cercetare. Cu studii universitare, nivel licență și master, în istoria și limbile orientale, ebraică și aramaică, la Cambridge și Oxford, un doctorat în domeniul biblic și lingvistic - „Receptarea versiunii Septuaginta la I Samuel”, urmează o activitate de catedră foarte bine conturată și delimitată zonei siro-aramaice. Între anii 1964-1967 predă la Universitatea din Birmingham, între 1967-1974 ocupă catedra de Ebraică și Aramaică la Facultatea de Studii Orientale din Cambridge, iar între 1974-2003, aceeași catedră în cadrul Institutului Oriental din Oxford. Pe lângă această activitate academică cu caracter continuu, a avut numeroase colaborări, dintre care le evidențiem pe cele mai importante: fellow al Colegiului Selwyn, Cambridge (1968-1972), visiting professor la Centrul de Studii Indiene și Inter-religioase, Roma (1984), lector în Studii siriace, Oxford (1990-2003), visiting professor al Institutului Oriental, Roma (2003-2004, 2007-2008) și altele.

Deodată cu recunoașterea sa se consacră și domeniul pe care îl reprezintă și se trezește interesul pentru cercetare și studiu în marile universități europene și nu numai. Este onorant pentru foarte mulți dintre siriaciștii contemporani din diverse părți ale globului să-și revendice tributar formarea lor științifică de la maestrul Sebastian Brock sau măcar conturarea unei personalități academice prin apelul la dialogul constant și contactul apropiat cu acest mare om de știință.

Un cercetător de excepție în domeniul tradiției teologice siriace

Ne vom referi, în continuare, la vasta sa muncă de cercetător, traducător, autor de ediții critice sau editor de manuale, colecții sau enciclopedii. Lista publicațiilor academice ale profesorului Brock cuprinde peste 55 de volume, mai mult de 700 de articole în reviste sau volume colective. Vom menționa participarea ca editor la realizarea unor dicționare de maximă importanță pentru cercetarea științifică în

domeniu - literatură și spiritualitate¹. Un capitol extrem de important în activitatea sa publicistică este ocupat de traduceri, cu precădere din limba siriacă, texte patristice de spiritualitate sau cărți biblice. Nu vom menționa titluri, ci ne vom rezuma la a evidenția participarea sa la unele proiecte importante de acest gen².

În continuare, în aceeași zonă de argumentare, vom adăuga și faptul că a făcut parte din numeroase comisii de editare a revistelor științifice în domeniu. Le vom evidenția pe cele mai importante: Aram (Oxford), Analecta Bollandiana (Bruxelles), Peshitta Institute Monographs (Leiden), Sobornost (Oxford); The Harp (Kottayam), Journal of Semitic Studies (Oxford), Khristianskij Vostok (Moscow), Sefarad (Madrid), Ephrems Theological Journal (Satna, India), Collectanea Christiana Orientalia (Cordoba), Ephemerides Liturgicae (Rome), Scrinium (St. Petersburg), Graeco-Arabica, Vox Patrum (Lublin).

Distincții academice și premii

Ca urmare a recunoașterii sale academice, devine membru al Academiei Britanice (începând cu anul 1977), dar și membru corespondent al Academiei Irakiene, secție Siriacă (începând cu anul 1979). La acestea se adaugă numeroasele recunoașteri și premii: *Doctor Honoris Causa* al Institutului Pontifical Oriental din Roma (1992); un doctorat onorific în literatură din partea Universității din Birmingham (1998); un alt doctorat onorific ca recunoaștere a meritelor sale academice în domeniul siriacă îl primește din partea Saint Ephrem Ecumenical Research Institute (SEERI) din Kottayam, Universitatea Mahatma Gandhi, India (2004); *Doctor Honoris Causa* al Université Saint-Esprit de Kaslik, Liban; *Doctor Honoris Causa* al Colegiului Heythrop din Londra (2016); *Doctor Honoris Causa* al Universității din Craiova (2016); și, în cele din urmă, *Doctor Honoris Causa* al École Pratique des Hautes Études, Paris.

¹ *Dictionary of Spirituality* (London, 1983), *The Gorgias Encyclopedic Dictionary of the Syriac Heritage* (Piscataway NJ, 2011), *Dictionary of Late Antiquity* (Oxford, 2019); limba siriacă: *Gorgias Concise Syriac-English, English-Syriac Dictionary* (Piscataway NJ, 2015), *Gorgias Illustrated Learner's Syriac-English, English-Syriac Dictionary* (Piscataway NJ, 2020); sau participare cu studii de specialitate la editarea unor dicționare: *Dictionary of the Middle Ages* 11 (1988), *A Dictionary of Biblical Interpretation* (London, 1990), *The Anchor Bible Dictionary* 6 (1992), *Pravoslavnaja Enciklopedija* (Moscow, 2009).

² A fost membru al comisiei de traducere a cărții Isaia, a cărții Psalmilor (1977) sau a Apocrifelor (1989) în limba engleză; membru al Comisiei Internaționale de editare a Noului Testament în greacă (1984, 1987); curator onorific al Colecției Mingana de manuscrise - Selly Oak Colleges Birmingham (1982-2001); sau membru al comisiei editoriale „Translated Texts for Historians” (1986). Voi menționa în continuare câteva dintre traduceri din zona patristică: *The Harp of the Spirit: Twelve Poems of St Ephrem* (London 1975; second, enlarged, edition 1983); *Turgame shta d-qaddisha Mar Ya`qub da-Srugh* [Six Prose Homilies by Jacob of Serugh] (Monastery of St Ephrem, Holland, 1984); *The Syrian Fathers on Prayer and the Spiritual Life* (Cistercian Studies 101; Kalamazoo 1987); *Malpanuta d-abahata suryaye d-`al slota* [Teaching of the Syriac Fathers on Prayer] (Monastery of St Ephrem Holland 1988); *Saint Ephrem the Syrian, Hymns on Paradise* (Introduction and Translation) (Crestwood NY, 1990); *Luqata d-mimre d-`al ktabay qudsha* [Eight Syriac mimre on biblical themes] (Monastery of St Ephrem, Holland, 1993); *Bride of Light. Hymns on Mary from the Syriac Churches* (Moran Etho Series, 6; 1994); *Isaac of Nineveh (Isaac the Syrian). `The Second Part', chapters IV-XLI* (CSCO 554-5, Scr. Syri 224-5; 1995); *Jacob of Sarug's Homily on the Veil of Moses* (The Metrical Homilies of Mar Jacob of Sarug, 1; Piscataway, NJ, 2009); *Mary and Joseph, and other Dialogue Poems on Mary* (Texts from Christian Late Antiquity 8; Piscataway NJ, 2011); *The Stanzaic Poems of Jacob of Serugh. A Collection of his Madroshe and Sughyotho* (TCLA 72; Piscataway NJ, 2022); *Saint Isaac of Nineveh, Headings on Spiritual Knowledge. The Second Part, Chapters 1-3* (Yonkers, NY, 2022).

În aceeași secțiune a argumentării de față se încadrează și numeroasele premii și distincții primite în decursul timpului din partea diferitelor entități academice, religioase sau culturale, care vin să omagieze o activitate științifică și pedagogică de excepție, evidențiată constant, riguroasă din perspectivă profesională, centrată pe o zonă exactă, dar și o personalitate luminoasă, plină de noblețe sufletească și de generozitate umană. Menționăm pe cele mai importante dintre acestea: Ordinul Sfântul Silvestru (Dieceza Sfântul Maron, SUA, 1989); Decorația Sfântul Efrem, oferită de Preafericirea Sa, Moran Mor Ignatius Zakka Iwas, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Siriene (1998); Premiul Aram pentru Literatura Siro-aramaică (2006); Medalia Leverhulme pentru Științele umane și sociale (2009); sau Premiul Aram, Suedia (2018).

Un ultim element pe care îl vom menționa se referă la discursul său în favoarea redescoperirii tradiției siriace ca resursă obligatorie pentru o mai bună înțelegere a teologiei creștine. Și mai ales din punct de vedere metodologic, întrucât limbajul poetic și simbolurile sunt cele mai potrivite și necesare exprimării mistagogice a mesajului biblic, precum și pentru viața liturgică a Bisericii. Există teme specifice identificate în literatura siriacă în inima cercetării sale precum: pogorârea lui Hristos în Sheol, Edenul creației și raiul eshatologic, Hristos Mirele Împărăției și imaginea nupțială a vieții spirituale, mântuirea ca vindecare, ochiul luminos al credinței, existența tripartită a Bisericii, teologia spatelui rănit al lui Hristos sau rugăciunea duhovnicească.

Shafiq Abou Zayd, unul dintre cercetătorii care s-au ocupat de bibliografia Profesorului Brock, pe bună dreptate, face o parafrază unei expresii bine cunoscute, suprapunând-o peste personalitatea acestuia, atunci când afirmă: „Moștenirea siriacă îi datorează multe lui Sebastian Brock și după cum în vechiul adagiu toate drumurile duc la Roma, la fel, toate temele studiilor siriace duc, într-un fel sau altul, la Sebastian Brock. Voluminoasa sa operă în domeniul siriac și în altele conexe, e unică în epoca noastră”³. Cele mai importante studii au fost deja adunate în colecții cu caracter obligatoriu pentru cei care doresc o familiarizare cu spațiul siriac: „Syriac perspectives on Late Antiquity” (1982), „Studies in Syriac Spirituality” (1988), „Studies in Syriac Christianity” (1992) și altele.

Teologia siriacă și spațiul românesc

În spațiul românesc va fi și cunoscut prin traducerile imnelor efremiene și a studiilor sale introductive, dar și prin colecția a doua a scrierilor Sfântului Isaac Sirul, redată în limba română de către Părintele Ioan I. Ică jr. la editura Deisis din Sibiu. Acestea le urmează și două volume de studii - „Părinți și scriitori sirieni de ieri și de azi” (Craiova, 2016), „Universul Părinților sirieni” (Arad, 2023). Indirect, influența sa în spațiul academic românesc, dar și cel al cititorilor obișnuiți, prin traducerile și studiile sale, este foarte însemnată. Mă refer aici la cercetările doctorale recente cu tematici dedicate unor autori și unor teme specifice spiritualității siriace la universitățile mari din țară⁴, dar și din afară țării⁵, teze susținute de cercetători români. În plus, la București, în cadrul Academiei Române, începând cu anul 2020, s-a fondat o revistă de specialitate, *Syriac Annals of the Romanian Academy* (ܣܝܪܝܐ)⁶, din a cărei comisii științifice și editoriale face parte și profesorul Sebastian Brock.

³ „Sebastian Brock: Life and Work”, *Aram* 5 (1992), 1-2, p. 2.

⁴ Babeș-Bolyai din Cluj, Universitatea București, Lucian Blaga din Sibiu, Universitatea din Craiova.

⁵ Padova, Berlin, Budapesta, Marburg.

⁶ București, Editura Academiei, coordonată de Dr. Cătălin Ștefan Popa.

Încercând să fac o sinteză între opera sa academică și personalitatea sa în dialog, voi argumenta că Profesorul Brock proclamă o teologie în perfectă simetrie cu viața spirituală, ca cel care i-a studiat serios, intens și foarte mult timp pe Părinții Sirieci în cheie practică. În consecință, din scrierile sale se poate desprinde o metodologie specifică împrumutată de la aceștia: pentru el procesul de cunoaștere nu este pur și simplu dialectic, ci și ascetic. Astfel, pe măsură ce crește cineva în viața spirituală ascetică, acesta progresează proporțional în cunoaștere. Virtuțile sunt principii ale cunoașterii. Prin urmare, el proclamă, în abordarea sa, unitatea între cunoaștere și credință, luptându-se să ajungă la starea „omului duhovnicesc” (حَكِيمٌ رَسُوْلِيٌّ), „atingând măsură vârstei plinătății lui Hristos” (Efeseni 4,13).

Concluzii

În contextul celor afirmate mai sus, acordarea titlului de *Doctor Honoris Causa* Profesorului Emerit Sebastian Brock socotim că va ajuta la o consolidare a acestui domeniu de cercetare în spațiul academic românesc, în general, și a celui clujean, în mod special. În ce privește Centrul de Studii Patristice și Literatură Creștină Antică din Cluj, prezența Profesorului Brock va contribui la completarea „ofertei” de studiu cu cel de-al treilea filon teologic, tradiția siriacă, în sensul realizării unei perspective panoramice și mult mai cuprinzătoare asupra teologiei patristice, în general.

Vă mulțumim, Domnule profesor, în mod deosebit pentru că ați acceptat să primiți acest titlu și să faceți parte din comunitatea noastră academică. În cele din urmă, făcând apel la cuvintele Sfântului Apostol Ioan, vă adresez această urare: „Mă rog să ai spor în toate și să mergi bine cu sănătatea, precum bine mergi cu sufletul” (3 Ioan 1, 2).

تَجَلُّوْا حَتَّى لَمْ يَكُنْ حَلِيْفٌ اِيْدِيْ كَلْدٍ اَوْ مَدِيْنَةٍ اَوْ مَلِكٍ رَّسُوْلِيٌّ وَتَكُنْ لِسْتِكَ نَبِيًّا

Cluj-Napoca

3 octombrie 2024

Conf. univ. dr. habil. † BENEDICT (Valentin Cosmin) VESA
Facultatea de Teologie Ortodoxă, Cluj-Napoca, Universitatea Babeș-Bolyai
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului